

Yttrande

Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende.

Sammanfattning

Vi stödjer förslagen i lagrådsremissen att skyddat boende regleras som en insats i socialtjänstlagen; att barns behov av stöd och skydd utreds och bedöms individuellt när de följer med en vårdnadshavare till skyddat boende; samt att det införs möjlighet att med lagligt stöd placera barn i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare även när det saknas samtycke från den andre vårdnadshavaren. Vi stödjer även förslaget att tillståndsplikt införs för att få bedriva skyddat boende.

Allmänna synpunkter

Det är välbehövligt att insatsen skyddat boende regleras i lag samt att socialnämnden ansvarar för att verksamheten håller god kvalitet. Det faktum att barnet placeras tillsammans med en vårdnadshavare fråntar inte samhället ansvaret för boendemiljön och att barns behov tillgodoses. Skyddat boende liknar i det avseendet de HVB-hem som riktar sig till barn och föräldrar. Att barns behov av stöd och skydd utreds och bedöms individuellt synliggör också barnet som rättighetsbärare i linje med Barnkonventionen.

Vi har dock några allmänna synpunkter på förslagen. Det handlar både om förslagen i sig och förutsättningarna att praktiskt implementera dem. Vi utvecklar dessa synpunkter i återstående text.

För det första vill vi understryka betydelsen av att den statliga styrningen av vårdformen ökar. Skyddat boende har utvecklats till en svåröverblickbar marknad med en otydlig ansvarsfördelning. Tillståndsplikt och tillsyn bör införas, i likhet med hur staten kontrollerar annan privat driven dygnsvård där barn vistas dygnet runt (HVB-hem, stödboende). Det är emellertid inte tillräckligt att tillsyn införs – vårdens innehåll måste därtill regleras tydligare för att tillsyn ska fungera effektivt. Forskning inom angränsande områden (HVB för barn och unga) visar att statlig tillståndsprövning/tillsyn i praktiken är relativt svaga styrinstrument, givet att viktiga regleringar saknas (Pålsson & Shanks, 2021). I utkastet saknas i stora stycken preciseringar av vilka regleringar som ska gälla för skyddat boende, t.ex. personalens utbildningsnivå och personaltäthet. Det är i synnerhet viktigt att det på

skyddade boenden som tar emot barn finns personal som har kunskap om barns behov och rättigheter.

För det andra är det av vikt att övervaka att den nya lagstiftningen i realiteten inte motverkar syftet att skydda barn och vuxna. Det är positivt att lagstiftningen möjliggör tydligare statistik om placeringar i skyddat boende och att beslut om vård underställs domstol. Men i likhet med vad några remissinstanser påtalar kan en negativ bieffekt av utökade rättsliga processer vara att färre barn och vuxna får nödvändigt skydd. Sådana farhågor motiveras av studier som visar att återkommande överklaganden av beslut avseende vårdnad/umgänge kan vara en strategi som används av våldsutövande vårdnadshavare som en del i ett fortsatt våldsutövande efter ett uppbrott (Campbell, 2017). Det är således angeläget att remissens förslag om utökade rättsliga processer i beslut som rör barns placering i skyddat boende noga följs upp.

För det tredje behöver professionellas kunskap (om våld i nära relationer, konsekvenser för barn av att utsättas för/uppleva våld) säkerställas, för att lagen ska implementeras korrekt. Det handlar om kompetensen hos personal inom olika delar av socialtjänsten (t.ex. enheter för barn och unga samt familjerätten), men även inom hälso- och sjukvården och domstolar som möter och hanterar problematiken i sin yrkesutövning. I utkastet nämns att kunskap om våld i nära relationer är säkerställd inom socialtjänsten i och med att sådan kunskap sedan 2018 är obligatorisk i socionomutbildningen. Mot bakgrund av befintliga studier ställer vi oss dock tveksamma till ett sådant påstående. Tidigare forskning visar på ovana inom framförallt socialtjänsten att göra bedömningar av våldsutsatthet (se ex Eriksson et al., 2020) samt en osäkerhet hos socialsekreterare att avvika från en utredningslogik som eftersträvar samtycke med vårdnadshavare (Linell, 2017). Vidare är det viktigt att det finns en god intern samverkan inom socialtjänsten, eftersom vuxnas behov ofta utreds på enheter specialiserade på våld, medan barns behov utreds på enheter för barn och unga (se t.ex. Lundberg & Stranz, 2019; Eriksson et al., 2021). Det är inte ovanligt att specialiserade enheter gör olikartade bedömningar av vilket stöd och skydd som behövs. För att åstadkomma en helhetssyn av barnens situationer krävs en tydlig struktur för samordning och samsyn inom socialtjänsten, något som vi menar inte tillräckligt diskuteras i remissens konsekvensanalys.

För det fjärde innehåller förslagen ett utökat ansvar för socialtjänsten. Det rör sig om cirka 6 200 barn årligen (Socialstyrelsen, 2020) vars behov ska utredas och vars vård i skyddade boenden noggrant ska följas. Den ökade arbetsbelastningen innebär rimligen ett behov av

mer resurser till socialtjänsten, men även utbildning i handläggning enligt den nya lagen samt handläggningsstöd för personal inom socialtjänsten.

Yttrandet har skrivits av fil dr David Pålsson, docent Ann-Sofie Bergman och fil dr Hanna Linell, vid Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Referenser

Campbell, E. (2017). How domestic violence batterers use custody proceedings in family courts to abuse victims, and how courts can put a stop to it. *UCLA Women's LJ*, 24, 41.

Eriksson, M., Bergman, A. S., Ekström, V., & Robertsson, K. (2021). *Utvärdering av Relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad*.

Eriksson, M., Axberg, U., Broberg, A., Hultmann, O., Iversen, C., Röbbäck de Souza, K., & Svensson, E. (2020). *Införandeår för risk-/skyddsintervju vid våld i familjen*.

Linell, H. (2017). *Child protection through an abuse-focused lens: Adolescent victimization and Swedish social services responses* (Doctoral dissertation, Department of Social Work, Stockholm University).

Lundberg, L., & Stranz, H. (2019). A matter of choice—professionals' views on the incorporation of practical work with intimate partner violence into Swedish personal social services. *Nordic Journal of Social Research*, 10(1), 48-65.

Pålsson, D. & Shanks, E. (2021). Missed opportunities? State licencing on the Swedish residential care market. *European Journal of Social Work*, 24(3), 393-404.

Socialstyrelsen (2020). *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*.

Områdesnämnden för humanvetenskap

Elisabeth Wåghäll Nivre
Vicerektor

Socialdepartementet
Regeringskansliet

Handläggare:
Karolina Alveryd

Yttrande över remiss: Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende

Områdesnämnden för humanvetenskap har ombetts att till Socialdepartementet inkomma med synpunkter på remiss av Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende, vilken har remitterats till Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten. Synpunkter har inkommit från Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten och redovisas i bifogade bilagor, som utgör områdesnämndens svar.

Elisabeth Wåghäll Nivre

Karolina Alveryd

2022-11-17

Dnr SU FV-3238-22

Områdesnämnden för
humanvetenskap

Samhällsvetenskapliga
fakultetsnämnden

Remissvar gällande *Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende* (dnr SU FV-3238-22).

Samhällsvetenskapliga fakulteten har erbjudits att inkomma med ett yttrande till Områdesnämnden för humanvetenskap över utkastet till lagrådsremiss *Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende*.

Remissen har besvarats av Institutionen för socialt arbete. Deras yttranden bifogas och utgör i sin helhet Samhällsvetenskapliga fakultetens remissvar.

Bilaga 1. Institutionen för socialt arbetes svar.

Detta beslut har fattats av dekanus Yvonne Svanström.
Föredragande har varit handläggare Kay Artle.